

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI
MINISTERUL MUNCII, FAMILIEI,
PROTECȚIEI SOCIALE
ȘI PERSOANELOR VÂRSTNICE
AMPOSDRU

Fondul Social European
POSDRU
2007-2013

Instrumente Structurale
2007-2013

MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

OIPOS DRU

ACADEMIA ROMÂNĂ

Andrei TERIAN-DAN

Teorii, metode
și strategii de lectură
în critica și istoriografia
literară românească
de la T. Maiorescu
la E. Lovinescu
o abordare comparatistă

Editura Muzeului Național al Literaturii Române

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI
MINISTERUL MUNCII, FAMILIEI,
PROTECȚIEI SOCIALE
ȘI PERSOANELOR VÂRSTNICE
AMPOSDRU

Fondul Social European
POSDRU
2007-2013

Instrumente Structurale
2007-2013

MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

O I P O S D R U

ACADEMIA ROMÂNĂ

Andrei TERIAN-DAN

**TEORII, METODE ȘI STRATEGII DE LECTURĂ
ÎN CRITICA ȘI ISTORIOGRAFIA LITERARĂ
ROMÂNEASCĂ DE LA T. MAIORESCU
LA E. LOVINESCU
*O ABORDARE COMPARATISTĂ***

**TEORII, METODE ȘI STRATEGII DE LECTURĂ ÎN CRITICA
ȘI ISTORIOGRAFIA LITERARĂ ROMÂNEASCĂ
DE LA T. MAIORESCU LA E. LOVINESCU
O ABORDARE COMPARATISTĂ**

Autor: **Andrei TERIAN-DAN**

Conducător științific: **Acad. prof. univ. dr. Eugen SIMION**

Lucrare realizată în cadrul proiectului „*Valorificarea identităților culturale în procesele globale*”, cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007 – 2013, contractul de finanțare nr. POSDRU/89/1.5/S/59758.

Titlurile și drepturile de proprietate intelectuală și industrială asupra rezultatelor obținute în cadrul stagiului de cercetare postdoctorală aparțin Academiei Române.

---

*Punctele de vedere exprimate în lucrare aparțin autorului și nu angajează
Comisia Europeană și Academia Română, beneficiara proiectului.*

Exemplar gratuit. Comercializarea în țară și străinătate este interzisă.
Reproducerea, fie și parțială și pe orice suport, este posibilă numai cu acordul prealabil
al Academiei Române.

ISBN 978-973-167-150-5

Depozit legal: Trim. II 2013

Andrei TERIAN-DAN

**Teorii, metode și strategii
de lectură în critica și
istoriografia literară
românească de la T. Maiorescu
la E. Lovinescu
*o abordare comparatistă***

Editura Muzeului Național al Literaturii Române

Colecția AULA MAGNA

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI
MINISTERUL MUNCII, FAMILIEI,
PROTECȚIEI SOCIALE
ȘI PERSOANELOR VÂRSTNICE
AMPOSDRU

Fondul Social European
POS DRU
2007-2013

Instrumente Structurale
2007-2013

MINISTERUL
EDUCAȚIEI
NAȚIONALE

O I P O S D R U

ACADEMIA ROMÂNĂ

Investește în oameni !

FONDUL SOCIAL EUROPEAN

Programul Operațional Sectorial pentru Dezvoltarea Resurselor Umane 2007 – 2013

Axa prioritară 1: „Educația și formarea profesională în sprijinul creșterii economice și dezvoltării societății bazate pe cunoaștere”

Domeniul major de intervenție 1.5: „Programe doctorale și postdoctorale în sprijinul cercetării”

Titlul proiectului: „Valorificarea identităților culturale în procesele globale”

Contract: POSDRU/89/1.5/S/59758

Beneficiar: ACADEMIA ROMÂNĂ

Parteneri în proiect: (I) UNIVERSITATEA POLITEHNICA București, Facultatea de Mecanică și Mecatronică; (II) UNIVERSITATEA din Craiova

Obiectivele proiectului și domeniile de cercetare:

- 1. Obiectivul general:** Model-pilot de școală postdoctorală prin implicarea a 92 de cercetători postdoctoranzi, în scopul dezvoltării carierei în cercetare, al îmbunătățirii programelor de cercetare postdoctorală în domeniul umanioarelor, al impulsivării și consolidării sectorului de cercetare în științele socioumane din România, pentru sprijinirea economiei românești în dobândirea unor avantaje competitive durabile și micșorarea decalajelor între România și celelalte țări membre ale Uniunii Europene.
- 2. Obiectivele specifice:** Elaborarea și implementarea de noi tehnologii-suport pentru derularea proiectului; formarea și perfecționarea cercetătorilor prin programe postdoctorale
  - Organizarea unor acțiuni de îndrumare a cercetătorilor pe parcursul stagiilor derulate în străinătate
  - Sprijinirea cercetătorilor în participarea la seminarii și conferințe internaționale
  - Organizarea unor sesiuni pentru promovarea egalității de șanse și a dezvoltării durabile
  - Sprijinirea colaborării între universități, institute de cercetare și companii din aria tematică a școlii postdoctorale
  - Dezvoltarea de activități inovatoare în vederea accentuării importanței programelor de cercetare interdisciplinară; crearea de metodologii proprii cu privire la derularea programelor postdoctorale
  - Elaborarea unor ghiduri de bune practici cu privire la schimbul de experiență internațional în aria cercetării în științele socioumane prin programe postdoctorale.
- 3. Domeniile cercetării:** filologie - literatură • științe istorice și arheologie • filosofie, teologie, psihologie, pedagogie • arte, arhitectură și audio-vizual • știința informației • sociologia culturii • antropologie • etnografie și folclor

Cuprins

ARGUMENT: PREMISE ȘI METODĂ	7
1. PENTRU O NOUĂ PERIODIZARE A CRITICII LITERARE ROMÂNEȘTI. PARADIGMA EVOLUȚIONISTĂ	14
2. „CRITICA DE DIRECȚIE” ȘI REGULA JOCULUI ÎN LITERATURA ROMÂNĂ DIN PERIOADA 1867-1929	37
3. ÎNTRE IDEALISM ȘI EVOLUȚIONISM.....	52
4. FORMAREA LIMBAJULUI CRITICII ROMÂNEȘTI MODERNE.....	63
5. REVOLTA ANTI-ISTORISTĂ	79
6. INSTITUȚIONALIZAREA FOILETONISTICII	88
7. ISTORIA CA PRACTICĂ DIVINATORIE.....	98
8. CRITICA ÎN SLUJBA IDEOLOGIEI.....	116
9. IMPRESIONISM ȘI EVOLUȚIONISM: O SINTEZĂ IMPOSIBILĂ?	134
CONCLUZII	183
BIBLIOGRAFIE	186
ADDENDA	
ABSTRACT	199
CONTENTS.....	203

ADDENDA

Abstract

This volume is the first part of a project meant to investigate the relations between the Romanian and the European literary criticism in the time interval 1870-1930. For this reason, not all the issues and instruments I have formulated in the *Argument* of my study are solved or applied in the analyses I carry out throughout this book. Nevertheless, I believe the previous approach managed to emphasize a series of significant aspects, which can be summarized as preliminary conclusions.

First of all, the objective of my approach was to highlight the utility of an interpretation of the history of Romanian literary criticism from the perspective of Thomas Kuhn's paradigm theory. There are many advantages to such an approach, which make it preferable to the various traditional periodizations discussed in the first chapter of this volume. First, unlike the stereotypical classifications depending on "epochs" or literary "movements", the "paradigmatic" analysis stresses better the phenomenon of the autonomization of the critical discourse as a specific disciplinary practice. Then, in contradistinction to the histories of critical "models", the description of the history of literary criticism from the perspective of paradigm shifts can account more convincingly for the mutations undergone by the Romanian criticism throughout its evolution and, at the same time, to establish a series of common reference points which should allow a more detailed comparison between Romanian and European criticism. Finally, unlike the histories of the "concept" of literary criticism, paradigms do not cut this discursive practice down to its "theory" or "method". A paradigm is neither a "theory", nor a "method"; it is a totalizing cognitive frame, which encompasses and governs both the nature of the issues questioned by a critic ("theory"), and the concrete, actual manner of providing

answers to them (“practice”), which I have tried to systematize by what I call “reading strategies”.

Secondly, this book defends the idea that, between 1870-1930, Romanian literary criticism was dominated by a positive-evolutionary paradigm, which is circumscribed by four main characteristics: the obsessive concern with method, the generalizing taxonomy practice, “directional criticism” and historicism. Certainly, the years I suggested in order to delineate this time interval are approximate points of reference. A more rigorous framing of the epoch “from Maiorescu to Lovinescu” would consider the years 1867 (when the study *O cercetare critică asupra poeziei române de la 1867* [*A Critical Analysis of 1867 Romanian Poetry*] appeared, which establishes literary criticism as an autonomous discourse in Romania) and 1929 (when the last volume of *Istoria literaturii române contemporane* [*The History of Contemporary Romanian Literature*], called *Mutația valorilor estetice* [*The Mutation of Aesthetic Values*], appeared, which is the last major evolutionary theoretical project of Romanian literary criticism). It is also true that, through the works later published by Mihail Dragomirescu, N. Iorga or E. Lovinescu, the evolutionary paradigm was extended in Romanian literature until the end of the Second World War. Starting with the 1930s, however, the supremacy of this model was challenged increasingly more often by the representatives of the third (post-)Maiorescu generation, who established a new, intuitionist or anti-positivist critical paradigm.

Thirdly, the use of Kuhn’s theory raises, inescapably, the issue of certain authors’ criteria of affiliation to a specific paradigm. From this point of view, I must note that, in order to establish a critic’s membership under the evolutionary paradigm, it is not necessary that all four aforementioned characteristics are present in his/her discourse. Just like any heuristic instrument, paradigms are conceptual constructs, “prototypes” from which any concrete object diverges to a greater or smaller extent. In fact, of the seven Romanian critics of 1870-1930 I analyze more thoroughly in this book (Titu Maiorescu, C. Dobrogeanu-Gherea, Mihail Dragomirescu, Ilarie Chendi, N. Iorga, G. Ibrăileanu and E. Lovinescu), Gherea alone adhered categorically to all four precepts of positive-evolutionary paradigm (though his discourse, too, encompasses a series of traits, such as the idea

of criticism as art, which place him outside the standard model). Then, I need to note that there are cases where some critics' writings further illustrate a series of evolutionary characteristics they had rejected explicitly in their programmatic statements. This is the case, for example, with G. Ibrăileanu, who, although he had rejected "directional criticism", benefitted fully from this practice, or with Titu Maiorescu, who, although he adhered to a purely idealistic aesthetics, in practice operated with an evolutionary idea of the literary phenomenon. In fact, with the majority of the critics I analyze, the evolutionary paradigm interferes with other paradigms, particularly with the idealistic one (e.g., Maiorescu and Dragomirescu) or with the intuitionistic one, which occurred in early twentieth-century Romanian criticism mainly in the shape of "impressionism" (e.g., Chendi and Lovinescu). But even in this form, all these critics associated themselves, to various extents, with the positive-evolutionary paradigm. The main explanation of this phenomenon is that the authors who challenge certain aspects of the said paradigm do not yet hold a conceptual platform sufficiently large to replace it; thus, they are constrained to continue to talk in its language and use its instruments. From this point of view, the most conclusive cases (and, at the same time, the "extremes" of the positive-evolutionary paradigm in Romanian criticism) are Mihail Dragomirescu (whose type of discourse could be labeled *positivism without evolutionism*) and E. Lovinescu (who practiced an *evolutionism without positivism*). In any case, the decisive aspect is that none of them breached irrevocably the limits of the positive-evolutionary paradigm, even though each of them updated various characteristics, thus confirming the hypothesis that paradigms remain a useful instrument in the characterization of individual discourses.

Therefore, three main issues have been the object of my concern in this volume: accrediting the paradigm theory as instrumental to the exploration of the history of literary criticism, the circumscription of the positive-evolutionary paradigm as a regulating mechanism of the Romanian criticism between 1870 and 1930, and the analysis of the individual "paradigmatic" affiliations, by means of seven case studies. The second part of the project will result in an analysis of the pivotal concepts of the epoch ("evolution"/ "progress", "aesthetic", "national character" etc.), the

crystallization of supraindividual discourses in the form of ideologies that dispute their supremacy over the cultural field (“junimism”, socialism, “poporanism” [populism] etc.) and the referencing of the Romanian critical area to other cultural spaces, both West and East European (by analogy with phenomena and processes such as the “Slovene cultural syndrome” described by Dimitrij Rupel or the “auto-colonization” theorized by the Bulgarian scholar Alexander Kiossev). Although some of these topics are approached laterally throughout the present book, I believe their systematic investigation requires a new perspective – certainly, a complementary one, but, at the same time, different from the one used heretofore.

Contents

ARGUMENT: PREMISES AND METHOD.....	7
1. FOR A NEW PERIODIZATION OF ROMANIAN LITERARY CRITICISM. THE EVOLUTIONARY PARADIGM.....	14
2. „DIRECTIONAL CRITICISM“ AND THE NAME OF THE GAME IN ROMANIAN LITERATURE DURING 1867-1929	37
3. BETWEEN IDEALISM AND EVOLUTIONISM	52
4. THE FORMATION OF THE MODERN ROMANIAN CRITICAL DISCOURSE.....	63
5. THE ANTI-HISTORICIST REVOLT.....	79
6. THE INSTITUTIONALIZATION OF FEUILLETONISM	88
7. HISTORY AS A DIVINATORY PRACTICE.....	98
8. CRITICISM IN THE SERVICE OF IDEOLOGY.....	116
9. IMPRESSIONISM AND EVOLUTIONISM: AN IMPOSSIBLE SYNTHESIS?	134
CONCLUSIONS.....	183
BIBLIOGRAPHY	186
ADDENDUM	
ABSTRACT	199

Editura Muzeului Național al Literaturii Române

CNCS PN - II - ACRED - ED - 2012 – 0374

Coperta colecției: *AULA MAGNA*

Machetare, tehnoredactare și prezentare grafică:

Luminița LOGIN, Nicolae LOGIN

Logistică editorială și diseminare:

Ovidiu SÎRBU, Radu AMAN

Traducerea sumarului și sintezei, corectură și bun de tipar
asigurate de autor

ISBN 978-973-167-150-5

Apărut trim. II 2013